

Ismet Bušalić

AKADEMIK HAMDİJA KREŠEVLJAKOVIĆ (16. 9. 1888. – 9. 8. 1959.)

Život akademika Hamdije Kreševljakovića u cijelosti je poznat još od 1963. godine kada je hafiz Mahmud Traljić definitivno utvrdio da je tačan datum njegovog rođenja 16. septembar 1888, a ne 6. septembar 1890. godine, kako se dotada mislilo i pisalo. Poznato je i šta je sve napisao i gdje objavio (najviše u Sarajevu i Zagrebu), zahvaljujući prof. dr. Avdi Sućeski i dr. Enesu Pelidiji koji su izdanje njegovih *Izabranih djela*, u četiri knjige (I-IV), 1991. godine, upotpunili Bibliografijom radova Hamdije Kreševljakovića i Prilogom bibliografiji radova o Hamdiji Kreševljakoviću i njegovom djelu.

Više puta o njemu se govorilo i pisalo: u povodu godišnjica rođenja i književnog rada (I. Esih, M. Hadžijahić, D. Hofbauer, R. Totter-Progonski); izbora za dopisnog člana JAZU 1939. godine (E. Mulabdić, F. Šišić i redovnog člana Naučnog društva BiH, danas Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine); povodom smrti 1959. godine (A. Babić, N. Filipović, J. Matl) i godišnjica smrti 1969. (M. Traljić, A. Sućeska) i 1989. godine (B. Zlatar, E. Pelidija, I. Bušatlić, F. Spaho) i nekim drugim prigodama. Njemu i o njemu su pjevali pjesnici Nikola Buconjić, Augustin Čičić i Džemila Zekić, jednu svoju priču posvetio mu je Husejn Muradbegović, a redakcija Novog Behara jedan kompletan broj ovoga časopisa 1939. godine.

Kroz prigodne govore o njemu i objavljene radove Hamdija Kreševljaković je višestranu predstavljen: kao učenik, vjernik, čovjek, nastavnik, pedagog i učenjak; ocjenjivana je njegova ličnost i znanstveni rad; zna se šta je mislio, govorio i pisao o svojim uzorima, prijateljima i saradnicima, i šta je kome i o čemu pisao.

Iz brojnih prikaza i osvrtu objavljenih u povodu štampanja svakog važnijeg rada Hamdije Kreševljakovića i svih njegovih objavljenih knjiga zna se šta su savremenici mislili, rekli i napisali o njegovim djelima. Za neke od njegovih radova, dokazano je, bilo je interesa i van granica Bosne i Hercegovine, u Njemačkoj, Mađarskoj i Turskoj.

Za akademika Hamdiju Kreševljakovića, u šali, ali s pravom, govorilo se: Što je od koga čuo - to je pribilježio, što je gdje okom vidio - to je zapisao; koga je u životu jednom sreo - nije ga nikada zaboravio; što ga je u prošlosti zanimalo - to je neumorno istražio; ko mu je u radu pomogao - nije mu dužan ostao. A mi njemu možda, ipak, jesmo...!?

Na tu pomisao navodi me jedna rečenica hafiza Mahmuda Traljića, koji je podsjećajući na desetogodišnjicu njegove smrti u kalendaru Bakije za 1970. godinu, pored ostalog istakao da je Hamdija Kreševljaković „posebno pratio rad pripadnika ilmijjanskog staleža.“ Tom prilikom Traljiću se oteo uzdah i javila nada: „Kad bi se ova vrsta Hamdi-efendijinih radova sabrala, da bi to bila lijepa i cjelovita slika naših ljudi, koji su na bilo koji način zadužili Bosnu u cjelini, a njene muslimane posebno“. Na ovu Traljićevu otvoreno i javno iskazanu želju još niko nije odgovorio.

Sa prenošenjem i ponovnim objavljivanjem ovoga teksta u zborniku radova hafiza Mahmuda Traljića, *Istaknuti Bošnjaci*, ponovljen je i njegov vapaj, ali Bošnjaci za njega još uvijek ne haju. Hamdija Kreševljaković je napisao i po raznim časopisima objavio pedesetak takvih nekrologa i sjećanja koji bi se mogli svrstati u nekoliko cjelina.

Prvu bi, naprimjer, mogli činiti njegovi tekstovi o šehidima koji su pali pružajući žestok otpor austrougarskoj okupaciji Bosne i Hercegovine 1878. godine. Istražujući njihove biografije, prikazujući njihovu hrabrost i opisujući njihovo junaštvo Hamdija Kreševljaković se divio patriotizmu šejha Muhameda Hadžijamakovića, hafiza Abdulaha Kaukčije, hafiza Saliha Vilajetovića i Avde Jabučice. Uz njih bi se, s jakim razlogom mogao dodati i Kreševljakovićev životopis hafiza Sulejmana Šarca, prvog slobodno izabranog reisul-uleme Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, nakon uspješno dobivene borbe za vakufsku upravu i vjerskoprosvjetnu autonomiju.

U drugu skupinu mogli bi se svrstati tekstovi o ljudima i autorima koji su historiju Bosne, kulturnu posebno, Kreševljakoviću približili, prema njoj ga okrenuli, njemu omilili i na pisanje ga potakli. Među takve Kreševljakovićeve tekstove mogli bi se ubrojati njegovi tekstovi o: fra Petru Bakuli, šejhu Sejfuđdinu Fehmiju Kemuri, Muhamedu Seidu Serdareviću. Ivanu Franji Jukiću, fra Grgi Martiću, dr. Safvet-begu Bašagiću, Vjekoslavu Klaiću, Muhamedu Enveriju Kadiću, Čiri Truhelki i drugima.

U treću cjelinu mogli bi biti uključeni tekstovi koje je Kreševljaković ispisao o svojim savremenima, saputnicima i saradnicima. Među takve spadaju Kreševljakovićevi nekrolozi objavljeni u povodu smrti: hadži hafiza Asim-efendije Džafića, bivšeg vojnog muftije hafiza Abdulaha Kurbegovića, Muhameda Tufe, Muhameda Emina Dizdara, hadži Mehmed-efendije Handžića, hadži hafiza Džemaludin-efendije Hadžijahića, hadži Hasana Muhamedagića Biščaka i mnogih drugih.

O svakome od njih Hamdija Kreševljaković je napisao ono što je znao i mogao dokučiti, a nama ih približio da bismo ih pamtili i pouku uzeli.

Među brojnim historijskim ličnostima čiji su životi i djela budili dar i damar Hamdije Kreševljakovića može se reći da Gazi Husrev-beg i njegovi hajrati zauzimaju posebno mjesto. Njihova 400-godišnjica padala je u vrijeme

kada je Kreševljaković bio bez posla i uz potporu Gazi Husrev-begova vakufa mogao se potpuno posvetiti istraživanju i sakupljanju građe za prvu spomenicu o velikom vakifu, njegovom vakufu i povijesti ustanova koje je ovaj plemeniti Bošnjak ostavio u amanet svome narodu. Zahvaljujući Hamdiji Kreševljakoviću i njegovim savremenikima, koji su mu se našli pri ruci i pružali mu pomoć i podršku, došlo se do prvorazrednih izvora, važnih činjenica i brojnih podataka na kojima se moglo početi utemeljeno pisati o Gazi Husrev-begovom životu i povijesti njegovih vakufskih ustanova u Sarajevu: džamija, muallimhana, hanikah, medresa, biblioteka, imaret, sahat-kula, muvekithana, vodovod, hamam, hanovi, imaret, musafirhama, bezistan i dućani, ali i Gazi Husrev-begovih vakufa u Tešnju, Jajcu, Požegi i Dalmaciji.

Spomenica Gazi Husrev-begove 400-godišnjice bila je Hamdiji Kreševljakoviću svojevrsan uvod u bogatu, do tada potpuno neistraženu povijest cijele sarajevske čaršije, njenih esnafa i osobitosti. Nakon detaljnog upoznavanja sa Sarajevom Hamdija Kreševljaković je prošao Bosnom kroz gradove, po Bosanskoj Krajini sa hadži Mehmed-efendijom Handžićem, a po Hercegovini u društvu sa imenjekom Hamdijom Kapidžićem. Šta je gdje zatekao i vidio Hamdija Kreševljaković je opisao. Nove generacije na njegove tekstove nova saznanja dopisuju.